

Teksts Māris Ķirsons

Foto LETA

Tādu ainu iezīmē DB aptaujātie uzņēmēji. Latvijā un Eiropā koronavīrusa izplatības ierobežošanai noteiktie aizliegumi ar pārtraukumu pagājušajā vasarā ir spēkā jau vairāk nekā gadu, un to ietekme uz ēnu ekonomiku vēl tiek pētīta. 2020. gads tiek marķēts ar Covid-19, un arī pērnā gada 12. martā un atkārtoti no 9. novembra Latvijas valdības noteiktie ierobežojumi vairākām tautsaimniecības jomām būtiski lika ierobežot vai pat pilnībā apturēt savu biznesu, tādējādi ne tikai atstājot bez iespējām legāli strādāt, bet pieprasījums tirgū pēc attiecīgajām precēm un pakalpojumiem bija sava veida injekcija ēnu ekonomikai. Lai arī Latvijā tika ieviests bezprecedenta risinājums – dīkstāves pabalsti, tomēr tie nespēja apturēt darba ņēmēju skaita (par kuriem tiek maksātas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas) samazināšanos. Valsts ieņēmumu dienesta dati liecina, ka 2021. gada februārī šādu darbinieku bija 797 034, bet 2020. gada februārī, kad Covid-19 vēl nebija sasniedzis Latviju, – 813 879. Daudz lielāku starpību var ieraudzīt 2020. gada maijā, kad šādu darba ņēmēju skaits bija 792 568, bet 2019. gadā (pirms pandēmijas) maijā 822 925. Tas nozīmē, ka darba ņēmēju, par kuriem tiek maksātas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, bija par vairāk nekā 30 000 mazāk. Daži no DB aptaujātajiem centās salīdzināt šos datus ar bezdarbnieku skaita pieaugumu un secināja, ka darba ņēmēju/nodokļu maksātāju skaita sarukums īsti nekorelē ar bezdarbnieku skaita pieaugumu, tādējādi radot aizdomas par kādas daļas šo darbinieku pārceļšanos uz melno ekonomiku – strādā bez jebkāda darba līguma un visu saņem skaidrā naudā. Jo īpaši, ja cilvēki, kuri zaudēja darbu un koronavīrusa apstākļos nebija īsti iespējas doties peļņā uz ārzemēm, tad viņi varētu būt daudz piekāpīgāki piedāvājumiem – darbs, bet nelegāls, un samaksa tikai aploksnē.

Dati būs vēlāk

“Jautājums ir nedaudz par agru, jo vēl tiek analizēti dati,” tā uz jautājumu par ēnu ekonomikas izmaiņām pandēmijas laikā atbild Rīgas Ekonomikas augstskolas (*Stockholm School of Economics in Riga*) pētnieks

Koronavīruss ietekmējis arī ēnu ekonomiku

Pandēmija ir ne tikai likusi sarauties kopējai Latvijas tautsaimniecībai, kā rezultātā pieaudzis bezdarbnieku skaits, bet arī transformējusi ēnu ekonomiku, it īpaši tajās sfērās, kurām tika liegtas legālas darba iespējas

“ *Izmaiņas sociālās apdrošināšanas sistēmā, ieviešot minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, panāks ēnu ekonomikas īpatsvara palielināšanos,*

Katrīna Zariņa.

Arnis Sauka. Viņš kā ēnu ekonomikas eksperts šaubās, ka frizieri, skaistumkopšanas un citu pakalpojumu sniedzēji, kuriem bija aizliegts strādāt, vispār nav strādājuši. “Lai arī bija piesaistīti teju vai labākie komunikācijas speciālisti, tomēr daudziem tā arī īsti netika skaidrs, kāpēc vieni var strādāt, bet citi nevar,” norāda A. Sauka. Viņš arī nenoliedz, ka daļa uzņēmēju, kuri bija maksājuši nodokļus, secināja, ka krīzes brīdī valsts neko daudz nevar palīdzēt. Eksperts pieļauj, ka, atjaunojoties ekonomikai, būs jautājumi par šo nozaru, kurām bija liegts strādāt, atgūšanos, nodokļu optimizāciju. “Domājams, ekonomikas sildīšanas pasākumu dēļ 2020. gadā ēnu ekonomika nebūs kāpusi, bet attiecībā par

“Ir pamats bažām, ka ēnu ekonomika varētu pieaugt, jo neprognozējamība un nenoteiktība jau nepazudīs,

Arnīs Sauka.

2021. un 2022. gadu ir pamats bažām, ka ēnu ekonomika varētu pieaugt, jo neprognozējamība un nenoteiktība jau nepazudīs,” secina A. Sauka. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka lēmumus par nodokļu optimizāciju vairāk ietekmē nevis esošā, bet gan iespējamā nākotnes situācija.

Pārsteidzoša tendence

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes locekle Katrīna Zariņa uzsver, ka ēnu ekonomikas apkarošana un tās kopējā līmeņa mazināšana pēdējos gados izdarīta virkne uzlabojumu normatīvajā regulējumā, daudzos gadījumos palielinot jau tā ievērojamo administratīvo slogu tiem komersantiem, kas ievērojuši godprātīgas komercprakses principus savā darbībā un turpina to darīt.

“Vienlaikus ar šiem uzlabojumiem no ēnas izdevies izvilināt tikai daļu komersantu,” secina K. Zariņa. To parādīja arī pēdējā Rīgas Ekonomikas augstskolas veiktā Ēnu ekonomikas indeksa dati un secinājums, ka pretēji teorijai, ka pieaugot iekšzemes kopproduktam, ēnu ekonomikas līmenim būtu jāsamazinās, Latvijā notika pretējais – ēnu ekonomikas apjomi pieauga. “Jautājums vietā – kā Covid-19 radītā ekonomikas lejupslīde, nozarēm noteiktie ierobežojumi, kas ne vienmēr bijuši samērīgi, daudreiz konkurenci kropļojoši, un kopējā uzticības līmeņa valsts varai samazināšanās ietekmēs ēnu ekonomikas līmeni Latvijā turpmākajos gados,” tā K. Zariņa. Viņa uzsver, ka LTRK Ekonomikas indekss gan rāda, ka uzņēmēji, lai arī kopumā apmierināti ar pieejamo valsts atbalstu Covid-19 krīzē nonākušajiem, tomēr nākotnē nebūt neraugās iz-

teikti pozitīvi. “LTRK Ēnu ekonomikas indeksa dati arī liecina, ka, domājot par ēnu ekonomikas apjomu uzņēmuma pārstāvētajā nozarē, 6% (09./10.2020. – 5%) uzņēmēju uzskata, ka tas ir ļoti liels, 17% (09./10.2020. – 19%) – ka tas ir drīzāk liels, turpretī 27% (09./10.2020. – 35%) uzskata, ka nozarē ir drīzāk mazs ēnu ekonomikas apjoms, 23% (09./10.2020. – 18%) – ļoti mazs, un vēsturiski lielākais īpatsvars – 20% (09./10.2020. – 17%) uzņēmēju uzskata, ka viņu uzņēmuma pārstāvētajā nozarē vispār nav ēnu ekonomikas,” tā K. Zariņa.

Viņa atzīmē, ka ražošanas nozares uzņēmēji salīdzinoši visbiežāk no visām uzņēmēju grupām norādījuši, ka ēnu ekonomikas apjoms nozarē ir mazs vai tās nav vispār. Savukārt, vērtējot ēnu ekonomikas īpatsvara izmaiņas nozarē, vēsturiski lielākais uzņēmēju īpatsvars jeb 20% (09./10.2020. – 10%) uzņēmēju uzskata, ka ēnu ekonomikas īpatsvars nozarē palielinās, 16% (09./10.2020. – 31%) – ka tas samazinās, bet 49% (09./10.2020. – 38%) uzskata, ka tas nemainās.

Valsts lēmums – stimuls ēnām

“Ņemot vērā gan diskusijas ar komersantiem, gan arī indeksa datus, jāizdara secinājums, ka ēnu ekonomikas īpatsvars palielinās, ne samazinās, un paliek jautājums – kādi ir iespējamie un jau šobrīd pieejamie risinājumi tās ierobežošanai un efektīvai apkaršanai,” stāsta K. Zariņa. Finanšu ministrija uzsākusi darbu pie Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna aktualizēšanas un diskusijas par jaunu pasākumu iekļaušanu plānā, arī LTRK uzsākusi iekšējo diskusiju, kuri no jau iepriekš

sniegtajiem un kādi jauni pasākumi būtu plānā iekļaujami. “LTRK jau 2021. gada budžeta izstrādes procesa gaitā un šobrīd, pastiprinoties Covid-19 negatīvajai ietekmei uz virkni tautsaimniecības nozaru, norāda, ka likumdevēja apstiprinātās izmaiņas sociālās apdrošināšanas sistēmā, ieviešot minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, panāks ēnu ekonomikas īpatsvara palielināšanos, veicinot aplokšņu algu un slēptās nodarbinātības pieaugumu,” uzsver K. Zariņa. Viņa atgādina, ka tādējādi Latvija vēl vairāk atpaliks no Lietuvas un Igaunijas ēnu ekonomikas rādītājos, tādējādi mazinot savu pievilcību ārvalstu investoru acīs. ➔

In Memoriam

Šā gada 5.maijā negaidīti mūžībā devies izcils mašīnbūves un metālapstrādes nozares profesionālis, MASOC Padomes priekšsēdētājs, SIA PERUZA dibinātājs un vadītājs,

Latvijas patriots un
sirsnīgs ģimenes cilvēks

Arnīs Petrānis

(05.04.1954.–05.05.2021.)

Arnīs Petrānis paliks mūsu visu atmiņās kā labestību, laipnību, nosvērtību, plašu redzējumu un atvērtību nesošs cilvēks.

Bija paties gods un lepnums kopā strādāt un dalīt šīs pasaules dienas.

Izsakām visdziļāko līdzjūtību Arņa ģimenei, visiem kolēģiem un tuvākajiem par pāragro zaudējumu!

Mašīnbūves un metālapstrādes
rūpniecības asociācija

Informācijas vakcīna krāpniekiem

“Mums nav datu, kas liecinātu par ēnu ekonomikas pieaugumu valstī. Tomēr ir novērotas tendences šajā sakarā, taču joprojām virknē nozaru lielie uzņēmumi, kas nevar atļauties shēmot, redz, ka tiem nav iespējams konkurēt ar cenām, ko piedāvā uzņēmumi, kas uzvar valsts un pašvaldību iepirkumos,” uz jautājumu par ēnu ekonomikas tendencēm Covid-19 laikā atbild ZAB Sorainen partneris Jānis Taukačs. Viņš atzīst, ka šo situāciju savā Tax Stories raidierakstā viņi apsprieduši ar Igaunijas kolēģiem.

“Kopīgi secinājām, ka ziemeļu kaimiņiem šai ziņā uzlabojās situācija, kad turienes nodokļu administrācija reizi ceturksnī sāka publiskot informāciju par uzņēmumu apgrozījumiem (to iegūstot no PVN deklarācijām) un samaksātajiem darbspēka nodokļiem,” norāda J. Taukačs. Viņš atgādina, ka Latvijā informācijas publiskošana ar gada pārskatiem ir pārāk ilgs cikls, kura laikā fēniksi var transformēties un turpināt čakarēt tirgu. “Šādu datu pieejamība var palīdzēt ne vien publiskiem iepirkumiem, bet arī visiem komersantiem, lai novērstu risku, ka VID liedz priekšnodokļa atskaitīšanu, jo uzņēmumam ir darījumi ar šaubīgiem partneriem,” uzsver J. Taukačs. Viņš atzīst, ka arī ar Valsts ieņēmumu dienesta vadītājiem ir runāts un konceptuāli šai idejai būtu to atbalsts.

Ar Eiropas naudu pret ēnām

K. Zariņa norāda, ka ievērojams finansējums ēnu ekonomikas ierobežošanai un apkarošanai paredzēts arī Eiropas Komisijai iesniegtajā Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānisma plānā, paredzot stiprināt Valsts ieņēmumu dienesta analītisko un tehnisko kapacitāti, lai laicīgi pamanītu un novērstu potenciālos pārkāpumus. “Šāda kapacitāte nepieciešama, lai laicīgi atklātu un novērstu liela mēroga krāpniecību un noziedzīgas darbības gan šeit pat Latvijā, gan starpvalstu līmenī,” tā K. Zariņa. LTRK ieskatā, lai palielinātu godprātīgo nodokļu maksātāju skaitu, nepieciešams radīt skaidru sasaisti starp nomaksāto nodokļu apmēru un valsts sniegtajiem pakalpojumiem.

“Šāda principa aktīva izmantošana kā pamats Covid-19 krīzē cietušo atbalsta sistēmai ir pareizais virziens arī nākotnē, kas jāsavieno ar labvēlīgas uzņēmējdarbības vides veidošanu un turpmākiem uzlabo-

“*Samazinātā PVN likme būtībā ir instruments, kas atņem jebkādu ekonomisko interesi kaut ko šmugulēt ēdināšanā, jo izmaksas un risks būs augstāki par iespējamiem labumiem,*

Jānis Jenzis.

jumiem nodokļu sistēmā, padarot to konkurētspējīgāku, uzņēmējiem saprotamu un viegli administrējamu,” secina K. Zariņa.

Ar lielgabalu pa zvirbuļiem

“Iepazīstoties ar topošo Ēnu ekonomikas apkarošanas plāna projektu un tajā iecerētajiem pasākumiem, mani pārņēma vilšanās, jo tiek piedāvāts ar lielgabalu šaut pa zvirbuļiem,” situāciju vērtē Latvijas Restorānu biedrības prezidents Jānis Jenzis. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka jau daudzus gadus tiek runāts par būtiskāko problēmu – PVN izkrāpšanu. “Dienmžēl par kādām valsts struktūru galvu reibinošām uzvarām kaujās ar PVN krāpniekiem un tamlīdzīgu mahināciju daudzu simtu tūkstošu un pat miljonu eiro vērtībā īstenotājiem un organizatoriem nav dzirdēts,”

norāda J. Jenzis. Viņš par lielo krāpnieku apkarošanu minētajā plāna projektā neko neesot redzējis, jo varbūt šādas darbības esot jātur noslēpumā.

“Vienlaikus šķiet dīvaini, ka Ēnu ekonomikas apkarošanas plāna projektā tiek runāts par to, ka likumdošanā būtu jānosaka, cik daudz ogu un sēņu mežā drīkstētu salasīt bez nodokļu maksāšanas. Vai tikai tagad sēņotāju, ogotāju un arī frizieru, kosmetologu kontrolei nevajadzētu izveidot kādu biroju?” ar ironiju savu pozīciju pauž J. Jenzis. Savukārt attiecībā par ēnu ekonomikas mazināšanu jau tā Covid dēļ cietušajai sabiedriskās ēdināšanas nozarei Latvijas Restorānu biedrības prezidents iesaka izmantot Eiropas Komisijas jau 2009. gadā pausto ieteikumu – piemērot samazināto pievienotās vērtības nodokļa likmi, kā tas tiek darīts daudzās ES dalībvalstīs.

“Samazinātā PVN likme būtībā ir instruments, kas atņem jebkādu ekonomisko interesi kaut ko šmugulēt ēdināšanā, jo izmaksas un risks būs augstāki par iespējamiem labumiem,” uzsver J. Jenzis. Viņš atgādina, ka ar šādu iniciatīvu ir vērsies ne tikai atbildīgajās ministrijās, bet arī valdībā un parlamentā, taču līdz šim tās īstenošana nav notikusi. “Piemērojot samazināto PVN likmi, nodokļu administrācijas darbiniekiem arī vairs nebūtu jāveic kontrolpirkumi un jādzenā viesmīļi, un šos resursus varētu novirzīt patiešām valsts makam būtisku nodokļu nemaksātāju neitralizēšanai,” uzsver J. Jenzis. Viņš gan saprot, ka noķert kādu ogu un sēņu

“**Joprojām virknē nozaru lielle uzņēmumi, kas nevar atļauties shēmot, redz, ka tiem nav iespējams konkurēt ar cenām, ko piedāvā uzņēmumi, kas uzvar valsts un pašvaldību iepirkumos,**

Jānis Taukačs.

lasītāju, kā arī frizieri, kosmetologu, kurš kaut kur nav reģistrējies vai samaksājis pāris desmitus vai kādu simtu nodokļos, ir daudz vieglāk nekā ar juridiskām zināšanām un augsti kvalificētiem izpalīgiem bruņotus nodokļu optimizētājus un krāpniekus.

Karš ar blēžiem vai kas cits

J. Taukačs atgādina, ka situācijā, kad Latvija nespēja pārliecināt Eiropas Komisiju par nepieciešamību paplašināt vietējā reversā PVN piemērošanu vairākās nozarēs, komersanti bija uztraukušies par PVN izkrāpšanas gadījumu skaita palielināšanos, bet tā nesot noticis. “Lai gan VID šobrīd ir koncentrējies lielā mērā uz atbalsta pasākumu administrēšanu un aplokšņu algu izskaušanu, (prognozējami)niecīgie uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi valsts kasē un pandēmija, iespējams, piespiedusi VID rīkoties aktīvāk arī VID auditu jomā,” norāda J. Taukačs. Īpaši redzami kļuvuši centieni pārbaudīt mūsu valsts asinsriti – eksportētājus. “Daudzi ir izbaudījuši uz savas ādas, cik vienkārši ir pateikt, ka uzņēmums nedrīkstēja piemērot 0% PVN likmi, jo tam vajadzēja zināt, ka ārzemju (!) klientam kādā brīdī

(nākotnē!) radīsies problēmas ar attiecīgo ārzemju nodokļu administrāciju. Šķiet absurda koncepcija, bet izskatās, ka VID tā liekas zelta bedre, kur pasmelties miljoniem papildu līdzekļu,” norāda J. Taukačs. Viņš atzīst, ka diemžēl šāda prakse nav bez blaknēm.

“Papildu problēmas mūsu eksportspējīgajiem uzņēmumiem rodas tādēļ, ka šādi auditi velkas gadiem, jo VID nereti pat gadu gaida citas valsts administrācijas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem,” tā J. Taukačs. Pēc tam VID mēdz arī uzdot citus jautājumus to pašu vai citu valstu nodokļu administrācijām. “Bēdīgākais (un biedējošākais) šajā stāstā ir VID iespēja pat audita vidū nodrošināt iespējamo uzrēķinu – ne vien apķīlāt aktīvus, bet no klientiem izņemt uzņēmuma saņemamos naudas līdzekļus. Redzot VID aktivitātes, arī bankas var atteikt finansējumu,” stāsta J. Taukačs. Viņaprāt, šādā situācijā, it sevišķi, ja potenciālā uzrēķina summa rakstāma septiņiem cipariem, daudzi var būt nospiesti uz ceļiem, pat bez iespējam noalgot advokātus, nemaz nerunājot par komercdarbības turpināšanu. J. Taukačs atzīst, ka ne visos gadījumos VID izmanto šādas

metodes – arī tas pamato nepieciešamību vismaz pēc VID vadlīniju, bet vēl labāk – nodokļu maksātāju tiesību hartas publicēšanas. “Mums bija viens klients (SIA), kas savu pozitīvo Senāta spriedumu sagaidīja... pāris dienas pēc tā izslēgšanas no komercreģistra,” uz jautājumu, vai šāda situācija ir piedzīvota paša praksē, atbild J. Taukačs.

Negaidīti konkurenti

“Sadarbojamies ar nodokļu administrāciju, informāciju par, iespējams, aizdomīgiem atgadījumiem sūtām Valsts ieņēmumu dienestam,” uz jautājumu par ēnu ekonomikas apkarošanu atbild Latvijas Tirgotāju asociācijas prezidents Henriks Danusēvičs. Proti, nodokļus maksājošiem tirgotājiem ekonomiski nepamatotu konkurenci rada tās privātpersonas, kuras it kā pārdod savu mantu, bet neticami plašā izvēlē. “Privātpersonas neregistrē saimniecisko darbību, bet tirgo preces internetā, ir arī tādas juridiskās personas, kuras pamanās tirgoties e-vidē, bet par to daļēji vai pat pilnībā neveicot grāmatvedības uzskaiti un tādējādi izvairoties no nodokļu nomaksas,” stāsta H. Danusēvičs. ➔

IZMĒĢINI JAUNO MOKKA!

Cena no 16 600 € ar PVN

Opel Mokka degvielas patēriņš no 4,3 l/100km, CO₂ izmeši no 114 g/km, WLTP dati kombinētajā ciklā. Mokka-e vidējais elektrības patēriņš 17,4 - 17,8 kWh/100 km. Vidēji ar vienu uzlādi var veikt 318 - 324 km. Piedāvājums spēkā no 01.04. - 31.05.2021. Cenas un specifikācijas var mainīties bez brīdinājuma.

AMSERV RĪGA, KRASTA IELA 66 ☎6707 8000
Izvēlies – benzīns, dīzelis vai 100% elektrība

OPEL.AMSERV.LV
OPELAKCIJA.LV

Jāņem vērā, ka pandēmijas izplatības ierobežošanai Latvijā noteiktu laiku veikalā klātienē nevarēja iegādāties ļoti daudzas cilvēkiem nepieciešamas preces, pat ne zeķes, nemaz nerunājot par apaviem, un to tirdzniecība pārcēlās uz e-veikaliem. “Tā vietā, lai ieviestu drošas klātienē tirdzniecības un pakalpojumu saņemšanas procedūras, tie uz laiku tika aizliegti, bet cilvēkiem tie bija un ir vajadzīgi, tātad savā ziņā valsts ar lēmumiem – liegumiem – veicināja ēnu ekonomiku konkrētās sfērās,” tā H. Danusēvičs. Viņš atgādina, ka pat daļa to pakalpojumu sniedzēju, kuri nedrīkstēja strādāt, jo valsts to bija liegusi, saskārās ar savu klientu pieprasījumu un to izpildīja, bet saņemto naudu legāli ielikt kasē (grāmatvedības) uzskaitē nevarēja.

1. jūlija apvērsums

J. Taukačs norāda uz Eiropas Komisijas prognozēm par to, ka arī plašie PVN sistēmas e-komercijā grozījumi ar šā gada 1. jūliju visā ES ne tikai atvieglās ES biznesu dzīvi, bet arī katrai dalībvalstij kasē atnesīs paprāvas PVN summas no tiem tirgotājiem, kas internetā no trešajām (ne-ES) valstīm tirgo preces uz ES. “Tirdzniecībai internetā palielinoties, būtu arī nepieciešama pēc iespējas ātra pāreja uz *on-line* čeku un rēķinu sistēmām, kas arī jau dzirdēts, ka ir VID digitalizācijas projektā. Stāstu publiskošana no Nodokļu un muitas policijas dzīves varētu neatturēt no noziegumiem rūdītus blēžus, kas apzināti zīmē pavadzīmes, bet liktu divreiz padomāt blēžu uzrunātiem starpniekiem,” tā J. Taukačs.

Ēnas ir ieguvējas

“Ēnu ekonomika ir bijusi un ir tik milzīgā apmērā, ka *Covid-19* gads neko tajā nav mainījis, jo servisu sfērā ēna (nodarbinātībā un nodokļu nomaksā) skar ap 80–90%, un vēl sliktāku situāciju padarīt šajā sfērā ir ļoti grūti, to var tikai uzlabot,” situāciju vērtē Auto asociācijas prezidents Andris Kulbergs. Viņš norāda, ka arī lietotu auto tirdzniecībā ir tieši tāda pati situācija. “Lielākie cietēji bija tie uzņēmumi, kas visus liegumus un ierobežojumus izpildīja, bet ieguvēji – tie, kuri strādāja nelegāli, jo spēja pat palielināt potenciālo klientu plūsmu,” tā A. Kulbergs. Viņš atzīst, ka koronavīrusa situācija ir ierobežojusi legālo – nodokļus maksājošo – uzņēmumu saimniecisko darbību, bet palielinājusi ēnu ekonomikā strādājošo iespējas. “Bija laiks, kad legālie auto tirgotāji pat strādāt

“Tā vietā, lai ieviestu drošas klātienē tirdzniecības un pakalpojumu saņemšanas procedūras, tie uz laiku tika aizliegti,

Henriks Danusēvičs.

nevarēja, bet nelegālos šāds aizliegums neskāra,” tā A. Kulbergs.

Jāraugās uz saknēm

Pēc vairāku aptaujāto domām, cīņa ar ēnu ekonomiku bija, ir un būs ne tikai Latvijas, bet arī citu ES dalībvalstu problēma, vienlaikus esot jāmeklē tās centrālā sakne – nespēja vai negribēšana samaksāt nodokļus, kam būtisks atzars ir, cik vienkārša vai sarežģīta ir nodokļu sistēma, jo īpaši darbaspēka nodokļu – diferencētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa un neapliekamā diferencētā minimuma – aprēķināšanas dēļ. Bez tam ir jautājums, no kurienes tiek ģenerēta nauda, kas tiek maksāta aplokšņu algās. Vai patiešām tā ir tā skaidrā nauda, kura tiek saņemta par precēm un pakalpo-

jumiem skaidrā naudā, par to nemaksājot nekādus nodokļus, vai arī tās avoti ir citi, piemēram, legāli saņemtas dividendes, noziedzīgi iegūtas naudas nosacīta legalizācija. Visu minēto problēmjautājumu risināšanai būs vajadzīgi mehānismi gan burkāna, gan pātagas izskatā.

Risinājums nozaru līmenī

“Diskusijās ar VID redzams, ka nodokļu administrācija ir pretimnākoša sarunām par ēnu ekonomikas apkarošanas jautājumiem un VID jau daudz ko ir izdarījis šajā jomā. Tomēr, ja paņemam rokā palielināmo stiklu, redzams, ka būtu jāsāk ar korektu VID klientu (nodokļu maksātāju) segmentēšanu, lai redzētu nozares tendences. VID jau samērā korekti cenšas ēnu ekonomikas problēmas risināt, par pamatu ņemot rādītājus katrā no nozarēm,” tā J. Taukačs. Viņš atgādina, ka NACE klasifikators vien rāda pārāk nekorektu klasifikāciju, jo uzņēmumiem vienkāršs risinājums, kā nenonākt attiecīgās nozares VID redzeslokā, ir nenorādīt attiecīgo savas nozares kodu. Citi uzņēmumi norāda visus iespējamus un neiespējamus kodus kā savus. “Galu galā NACE darbības veidi ir akcionāra vadlīnijas valdei, ar ko tai vajadzētu nodarboties, bet tas nenozīmē, ka uzņēmums nevar veikt arī citu komercdarbību. Taču kopumā rodas iespaids, ka VID jau tagad ir veicis detalizētu klientu segmentāciju, lai spētu atlasīt potenciālos nodokļu nemaksātājus,” tā J. Taukačs. 🗣️